

Middelen voor een klimaatrobuuste Velpevallei

Bron: *perstekst Regionaal Landschap Zuid-Hageland – 23 september 2022*

De Velpe ontspringt in Opvelp (Bierbeek), stroomt door Boutersem, Tienen (Vissenaken), Glabbeek en Kortenaken, en mondt in Halen uit in de Demer. Sinds 2017 werkt een gebiedscoalitie van overheden en middenveld, onder leiding van het bekkensecretariaat Demerbekken, samen aan een 'Integraal Project Velpe'. *"Met de projectoproep 'Water+Land+Schap 2.0' vanuit Vlaanderen, die in de Vlaamse Blue Deal kadert, zagen we een kans om versneld een groot aantal acties uit te voeren," vertelt bekkencoördinator voor het Demerbekken Jan Vanvelk. "We hadden al enkele jaren een actielijst voor een betere water- en structuurkwaliteit van de Velpe, nu hebben we eindelijk de middelen om alvast een deel van die acties op korte termijn uit te voeren."*

De afgelopen zes maanden werd gewerkt aan een integraal actieprogramma voor het hele valleigebied, gericht op waterberging, waterinfiltratie en waterbeleving, onder de klinkende naam **'Wet Nature DeVELPment'**. Natte natuur is immers iets wat we méér dan ooit nodig hebben om de effecten van de klimaatopwarming te temperen.

Pieter Abts van Natuurpunt Oost-Brabant en (Velpe) vallei-expert, legt uit waarom het vertraagd afvoeren van water zo belangrijk is: *"De Velpevallei is, zoals het hele Demerbekken, bijzonder gevoelig voor de gevolgen van de klimaatverandering: zowel lange periodes van droogte als hevige regenval hakken stevig in op de regio en brengen schade toe aan biodiversiteit, landbouwgewassen en woningen. Uit analyses blijkt dat in de Velpevallei – zoals in vele valleien in Vlaanderen – het grondwater te snel weg loopt uit de vallei door drainage en dat de waterinfiltratiecapaciteit van de bodem in de (zand) leemstreek over het algemeen ondermaats is."*

De 'longlist' van mogelijke acties die opgesteld werd, en de acties die tussen 2023-2025 binnen het programma Water+Land+Schap uitgevoerd zullen worden, willen dit probleem 'bij de bron' aanpakken, door het accent voornamelijk te leggen op waterberging stroomopwaarts, zowel op de Velpe als op de zijbeken

in het afstroomgebied. Met landbouwers zal gewerkt worden aan de bodemkwaliteit, wat de capaciteit tot waterinfiltratie van de bodem zal verbeteren. Erosiebestrijdende praktijken zijn dan weer bevorderlijk voor de bodemkwaliteit, de waterkwaliteit en de biodiversiteit in en langs de waterlopen. *"Voor de provincie is het van belang dat er integraal gewerkt wordt in een valleigebied, zodat de acties een zo groot mogelijke impact hebben,"* stelt gedeputeerde voor leefmilieu en waterlopen van Vlaams-Brabant Bart Nevens.

Charter 'Samen werken aan een klimaatrobuuste Velpevallei'

Met het ondertekenen van het charter 'Samen werken aan een klimaatrobuuste Velpevallei', geven de partners het startschot voor de uitvoering van deze acties en een toekomstgerichte samenwerking. Het charter verwoordt de ambities van de gebiedscoalitie voor de Velpevallei.

■ **Ondertekenaars charter Samen werken aan een klimaatrobuuste Velpevallei.**
Foto Pieter-Jan Alles

Oefeningen op een evenwichtsbalk: vallei van de Moergracht, Boutersem

Pieter Abts, Natuurpunt-consulent beheeruitvoering

14 juli 2021 met zijn waterbom staat in ons geheugen gegrift, en dit jaar kreunden we in de zomer onder de hitte en de droogte. De aandacht voor water was er al, en is nu nog toegenomen. Stapels plannen liggen er en nieuwe plannen zien in sneltrein vaart het daglicht: Kaderrichtlijn Water, Blue Deal, hemelwaterplannen, buffering- en erosieplannen, plannen voor vertraagde afvoer en minder drainage, Weerbaar Waterland...

Maar na het plan volgt nu de praktijk. Waterlandschap 2.0 heeft hoge ambities. Zo ook langs de Moergracht in Boutersem. Een verkeerd ingepland maar nog niet gerealiseerd woongebied uit de jaren '70 van vorige eeuw zal nu haar natuurlijke functie terugkrijgen. Een klein maar prachtige valleitje, als dorpsgezicht onder de Sint-Annakerk van Roosbeek. Tot zo ver de theorie... Eerst moesten er nog enkele obstakels overwonnen worden. Zo was het gebied al ingetekend met

bufferbekkens voor een rioleringsproject, doorkruist met plannen voor verbindingscollectoren en er was al een project voor ontsluiting van het gebied samen met de naast gelegen pastoriëtuin. En tenslotte zouden ze ook kijken naar de natuur...

Natuurpunt Oost-Brabant heeft deze planning een beetje op zijn kop gezet en de zaken laten omdraaien: waarom niet eerst kijken naar de natuur en dan de plannen daarop afstemmen? Eerst werken aan waterkwaliteit, werken aan het voorkomen van watertoevloed, werken aan natuurontwikkeling, en dan werken aan de vormgeving van het project. Gemeente Boutersem heeft de kop van het peloton genomen en met een ambitieus plan zich achter Waterlandschap 2.0 geschaard. Een evenwichtsoefening rond herbestemming woonzone, natuur, grondwater, oppervlaktewater en verantwoordelijkheden. De Moergracht is één van de 15 projecten die samen met de partners (Natuurpunt, RLZH, VMM, de Velpe-gemeentes, provincie,

■ Pieter Abts ondertekent namens Natuurpunt Oost-Brabant het charter Samen werken aan een klimaatrobuuste Velpevallei. Foto Pieter-Jan Alles

Projectcoördinator Elien Van hunsel van Regionaal Landschap Zuid-Hageland: *“We willen werken aan een klimaatrobuuste vallei met een groot waterbergend vermogen en aandacht voor droogte. Acties zoals het (her)meanderen van beken in Boutersem, het opheffen van drainages in graslanden of het verhogen van beekbodems van zijbeken in alle gemeenten, zijn dan ook gericht op de vertraagde afvoer van hemel- en grondwater, en waterinfiltratie bovenstrooms en op de valleiflanken.”* Stroomopwaarts in de vallei (regio Bierbeek en Boutersem) wil de gebiedscoalitie de natuurlijke overstromingsgebieden van vroeger, waar mogelijk, herstellen. Met biodiversiteitsversterkende acties zal ook de waterkwaliteit en de biodiversiteit (o.a. het vis- en weidevogelbestand) verbeteren.

“Het aanpakken van de laatste vismigratieknelpunten op de Velpe is iets wat de provincie nauw aan het hart ligt,” aldus Bart Nevens. “Daarom steunt de dienst Waterlopen van de provincie Vlaams-Brabant deze actie, maar ook andere acties rond vertraagde waterafvoer in de zijbeken.”

Een tweede pijler van het gebiedsprogramma bevat acties om een klimaatrobuuste en duurzame landbouw met een betere waterhuishouding en waterinfiltratie te bevorderen. Stroomopwaarts in de Velpevallei vind je grote akkergebieden, waar we aan erosiebestrijding en waterinfiltratie willen werken, middenstrooms en benedenstrooms kenmerkt het landbouwlandschap zich door veel laagstam fruitteelt. Met fruitteelters in Glabbeek, Kortenaken en Halen gaan we na hoe we – vooral op hellende percelen – bodemverdichting kunnen vermijden.

Ambitie 1

Klimaatrobuuste vallei met:

- een groot waterbergend vermogen en aandacht voor droogte
- Vertraagde afvoer en infiltratie bovenstrooms en op de valleiflanken.
- Stroomopwaarts ruimte voor water in de vallei.
- een verbeterde waterkwaliteit biodiversiteitsversterkende acties

Ambitie 2

Klimaatrobuuste en duurzame landbouw met:

- een betere waterhuishouding en waterinfiltratie
- aandacht voor erosiebestrijding

Ambitie 3

Waterbeleving bevorderen met:

- een focus op toegankelijkheid
- de inzet op sensibilisatie en communicatie

Met Water+Land+Schap 2.0 pakken we wateroverlast en droogte aan in kader van Blue Deal. 16 gebiedsgerichte projecten en 8 systeeminnovaties gaan aan de slag. Er wordt op terrein samengewerkt aan een Water+Land+Schapsgebied dat klimaatschokken opvangt. Een goed werkend watersysteem, een aantrekkelijk landschap en klimaatrobuuste landbouw zijn daar de bouwstenen van. Meer informatie op www.vlm.be.

wateringen,...) opgenomen zijn in een project **‘Wet Nature DeVELPment’** dat in januari van start zal gaan.

De vallei van de Moergracht bestaat uit een moerasspirearuijge (moerasspirea, bosbies, scherpe zegge, grote engelwortel) dat gebonden is aan hoge grondwaterstanden. Bij de modellering van de ingrepen moet er steeds gekeken worden hoe de natuurwaarde bestendig en/of verbeterd kan worden. Met het monofunctioneel redeneren vanuit waterveiligheid verdrinken letterlijk de natuurwaarden en zal er geen prachtig dorpsgezicht overblijven.

■ Dat ook waterberging moet getoetst worden, maakt deze modellering duidelijk. Jaarlijkse overstroming versus een geforceerde waterberging om de 20 jaar. Door dit laatste kunnen alle inspanningen rond natuurherstel letterlijk verdrinken. Bron Arcadis

